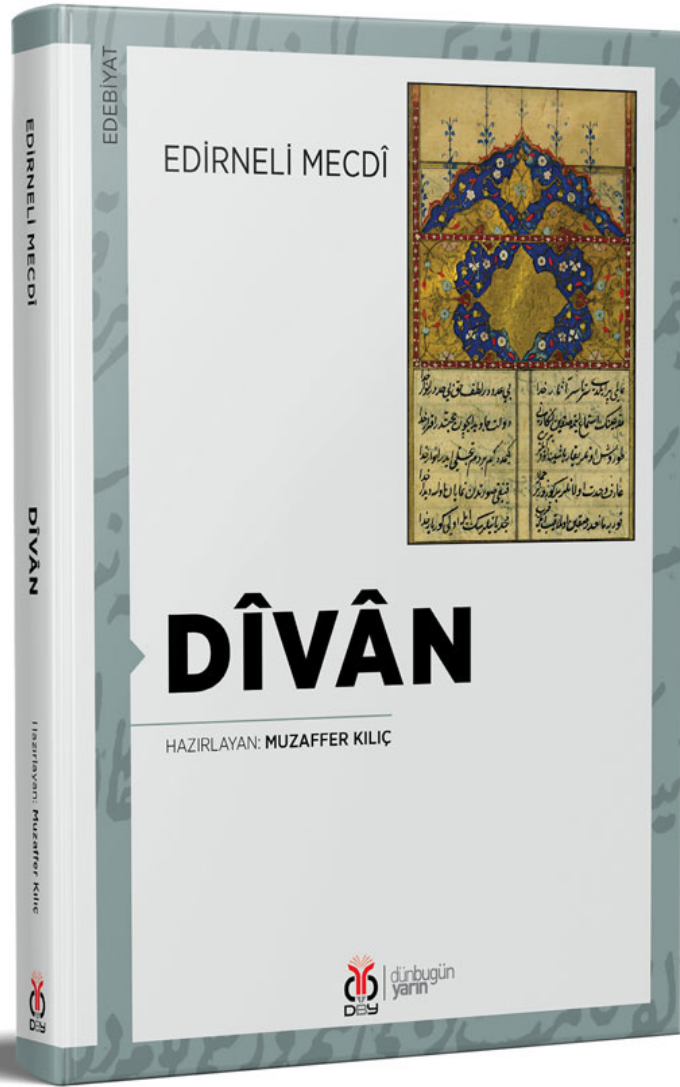

EDİRNELİ MECDÎ

DÎVÂN

HAZIRLAYAN: MUZAFFER KILIÇ

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2022, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 266

Edebiyat: 130

ISBN 978-625-8371-74-1

Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, 2022

Hazırlayan:

Muzaffer Kılıç

Yayın Yönetmeni:

İrfan Güngörür

Dizi Editörü:

Furkan Öztürk

Kitap Editörü:

İsa Akpınar

Mizanpaj/Kapak Uygulama:

DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Egokitap

(Sertifika No: 51549)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Edirneli Mecdî, Dîvân [İnceleme-Metin-Dil İçerisi-Özel Adlar Dizini]

Hazırlayan: Muzaffer Kılıç (Dr. Öğr. Üyesi) Kitap Editörü: İsa Akpınar (Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2022.

417 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 266) ___ Dizin var.

ISBN 978-625-8371-74-1

1- Edebiyat 2- Klasik Türk Edebiyatı 3- Divan

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

Tel. - Faks: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Kısaltmalar	8
Mecmua Kısaltmaları	9
Ön Söz	11
Giriş	13

BİRİNCİ BÖLÜM MECDÎ'NİN HAYATI, ESERLERİ VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Hayatı.....	15
Adı, Mahlası ve Unvanı.....	15
Doğum Tarihi.....	17
Medrese Yılları.....	17
Mülazımlık Dönemi.....	19
Rumeli'deki Kadılık Yılları.....	20
Vefatı.....	23
Terekesi Işığında Mecdî.....	24
Eserleri.....	26
<i>Dîvân</i>	27
<i>Hadâ'iku's-Şakâ'ik</i>	27
<i>Risâle-i Seyfiyye</i>	29
<i>Risâle-i Şem'îyye</i>	30
Edebi Kişiliği.....	31
Kaynakların Gözünden Mecdî'nin Şairliği.....	31
Poetik Anlayışı.....	34

Bulunduğu Edebî Muhitler ve Muhit Şairi Olarak Mecdî.....	37
İstanbul/Sahn Muhiti.....	39
Edirne Muhiti.....	40
Şiir Mecmualarında Mecdî.....	41
Önemli Mecmualara Dair.....	42
Nazire Geleneğinde Mecdî.....	48
Mecdî ve Etrafındaki Dünya.....	52

İKİNCİ BÖLÜM DÎVÂN İNCELEMESİ

Şekil.....	57
Nazım Şekilleri.....	58
Aruz.....	58
Ahenk Unsurları: Kafiye ve Redif.....	60
Şiir Dili ve Üslubu.....	62
Orijinal Hayal ve Kullanımlar.....	63
Çok Anlamlılık Üzerinden Yapılan Sanatlar.....	65
Hüsn-i Talil.....	73
Lafız Oyunları.....	74
Muhteva ve Tür Özellikleri.....	75
Kasideler.....	75
Musammatlar.....	80
Gazeller.....	80
Kıtalar.....	80
Tarih Kıtaları.....	81
Cülûslar.....	82
Resmî Görevler.....	83
Mimârî Eserler.....	90
Doğumlar.....	91
Ölümler.....	92
Aziller.....	93
Diğer Tarihler.....	94
Matlalar ve Müfredler.....	95
Sonuç	97

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM DÎVÂN

Nüsha Tanıtımı.....	102
İmla Hususiyetleri.....	103
Metin Tesisinde İzlenen Yol.....	104

METİN VE ÇEVİRİ

[Kasîdeler]	109
[Musammatlar]	157
[Gazeller]	164
[Matlalar]	316
[Kıtalar]	325
[Tarih Kıtaları]	331
[Müfredler]	357
Ek: Dîvân Dışında Kalan Şiirler	370
[Gazeller].....	370
[Matlalar].....	380
[Musammatlar].....	385
[Tarihler].....	389
Bibliyografya	391
Ekler	401
Mecdî Mehmed Çelebi'nin Tereke Metni.....	401
Mecmualardaki Şiirler.....	404
Özel Adlar Dizini	413

Ön Söz

XVI. asrın tanınmış şahsiyetlerinden Edirneli Mecdî, Kânûnî Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murad dönemlerini idrak etmiş ve yaşadığı asırda daha çok âlim yönüyle tanınmış şairlerdendir. Mecdî *Hadâ'iku'ş-Şakâ'ik* adlı tercümesi sebebiyle bugün daha çok *Şakâ'ik* mütercimi olarak tanınmaktadır. Onun şair vasfıyla öne çıkmamasının en önemli sebebi ise divanının bilinmemesi ve kullanımda olmamasıdır. Bu nedenle onun edebi yönü ve şiirleri tezkire ve mecmualara yansıdığı kadarıyla bilinegelmiştir.

Şairin müellif hattı olduğu tahmin edilen ve bilinen tek *Dîvân* nüshasının yayımını hedefleyen bu çalışmada, Mecdî'nin şiirleri ile birlikte biyografisinin bilinmeyen birçok yönü gün yüzüne çıkarılmıştır. Aynı zamanda tezkireler ve *Dîvân*'daki malumata ek olarak tereke, mecmualar ve arşiv kayıtları; şairin yaşamının bilinmeyen ayrıntılarını, irtibat kurduğu şahsiyetleri ve bulunduğu muhitleri gözler önüne sermektedir.

Günümüze dek Mecdî'nin mürettep *Dîvân*'ına ve yerine dair belirgin bir işaret bulunmamaktadır. Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*'nde mürettep divanının bulunduğunu ifade etmemişse de nüshanın yer bilgisini vermemiştir. Bu da işaret ettiği dîvânın Medine'de bulunan mürettep divandan ziyade Millet Kütüphanesinde bulunan (No: 398) dîvânçe hüviyetindeki nüsha olma ihtimalini gösterir. Diğer yandan Mahmut Şarlı, 2001 yılında Medine Şeyh Arif Hikmet Kütüphanesindeki Türkçe yazmaları tanıttığı makalesinde nüshanın katalog bilgisini vermiş olsa da *Dîvân* nüshasının Edirneli Mecdî'ye aidiyetine değinmemiştir (bkz. Üçüncü Bölüm: Dîvân-ı Mecdî). Dolayısıyla Mecdî'nin Medine'de bulunan mürettep divan nüshasından günümüze dek haberdar olunmadığını veya söz konusu nüshanın

Edirneli Mecdî'ye ait olduğunun bilinmediğini söyleyebiliriz. Tüm bunlar bugüne kadar *Dîvân*'ı tedavülde olmayan Mecdî'nin şiirlerinin, az sayıdaki mecmua ve tezkirelerdeki kayıtlarla biline geldiğini göstermektedir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Mecdî'nin hayatı, eserleri, edebî kişiliği ve etrafındaki dünya üzerinde durulmuştur. Bir sonraki bölümde, divanın şekil ve muhteva açısından değerlendirilmiştir. Son bölümde ise şairin *Dîvân* ile Divan Dışında Kalan Şiirleri'nin metin ve dil içi çevirilerine yer verilmiştir.

Dîvân'ın bilinen tek nüshası Medine Şeyh Arif Hikmet Kütüphanesinde (811/82) yer almaktadır. Şairin elinden çıkmış ya da bizatihi kontrol ettiğini tahmin ettiğimiz bu mürettep nüsha, Mecdî'nin hayatının son yıllarında tertip edilmiştir. Bu sebeple divan metni kurulurken yazmanın imla ve dil hususiyetlerine sadık kalınmış, metnin yazmadaki tertibi olabildiğince doğru bir şekilde yansıtılmaya çalışılmıştır. Ayrıca XVI. asırda kaleme alınan metnin, bugünün okuyucusu için anlaşılır olması amacıyla, dil içi çevirisi yapılarak dipnotta gösterilmiştir. Tevriye/iham sanatını sık kullanarak çok anlamlılık üzerinden hüner sergileyen Mecdî'nin, birden fazla anlam katmanı bulunan şiirlerinin dil içi çevirisinde birçok manadan sadece biri tercih edildiğinden doğal olarak anlam ve çağrışım daralması ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden çeviriyi, bundan yüzlerce yıl öncesine ait şiirlerin izahından ziyade şiirlerin kurallı bir cümleye dönüştürülmüş hâli olarak görmek gerekir.

Mecdî'nin hayatı ve şairliğini yeniden ele alıp divanını neşretmek amacıyla giriştiğim bu çalışmada pek kıymetli dost ve hocalarımla himmetine müracaat ettim. Hassaten ilmiyle yolumu aydınlatıp şahsiyetiyle bizlere örnek olan saygıdeğer hocam Dr. İsa Akpınar'a sonsuz müteşekkirim. Birçok defa yardım isteğime cömertçe mukabele eden Balıkesir Mutasarrıf Ömer Ali Bey Yazma Eser Kütüphanesi Müdürü Dr. Uğur Öztürk Beyefendi ile divan metnini okuyarak pek kıymetli tashihlerde bulunma nezaketi gösteren saygıdeğer ilim adamı Dr. Öğr. Üyesi Ali Emre Özyıldırım'a gönülden şükranlarımı arz ederim.

Ve billâhi't-tevfik.

ÜSKÜDAR
EYLÜL 2022

BİRİNCİ BÖLÜM

Mecdî'nin Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği

HAYATI

Adı, Mahlası ve Unvanı

XVI. asrın ilk yarısında, Edirne'de dünyaya gelen Mecdî'nin adı Mehmed/Mehammed'dir. Genç yaşlarından itibaren şairlikle temayüz eden şair, Mecdî mahlasıyla şöhret bulmuş ve ilmiye silkine mensubiyeti itibarıyla de Çelebi unvanıyla anılmıştır.⁵ 'Aileden gelen soyluluk' manasındaki "Mecdî"yi⁶ mahlas seçmesinin gelişigüzel bir tercih olmadığı düşünülse de ailesi hakkındaki bilgilerin mahdudiyeti bunu teyide imkân vermemektedir.

⁵ Âşık Çelebi: *Meşâ'irü's-Şu'arâ*: C. 2, s. 783; Ahdî: *Gülşen-i Şu'arâ*, s. 509-510; Kınalızâde Hasan Çelebi: *Tezkiretü's-Şu'arâ*, C. 2, s. 854; Beyânî: *Tezkiretü's-Şu'arâ*, s. 249; Gelibolulu Mustafa Âlî: *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*], s. 324; Riyâzî: *Riyâzu's-Şu'arâ*: s. 289; Abdurrahman Hıbrî: *Enisü'l-Müsâmirin*, s. 146; Müstakimzâde Süleyman Sâdeddîn: *Mecelletü'n-nisâb*, Süleymaniye Ktp. Halet Efendi 628, vr. 384^b; Bursalı Mehmed Tahir: *Osmanlı Müellifleri*, C. 3, s. 1080; Mehmed Süreyya: *Sicill-i Osmanî*, C. 3, s. 935; Ahmed Bâdî Efendi: *Riyâz-ı Belde-i Edirne*, C. 2/2, s. 1845; Osman Nuri Peremeci, *Edirne Tarihi*, s. 215; Behcet Gönül, "İstanbul Kütüphanelerinde al-Şakâ'ik al-Nu'mâniya Tercüme ve Zeyilleri", s.151; Zülfikar Güngör: "Önemli bir Biyografik Eser 'eş-Şakâ'ik n-Numaniyye'", s. 114; İsmet Parmaksızoğlu, "Mecdî", *Türk Ansiklopedisi*, C. XXIII, s. 350; ŞS. İstanbul TSMA. 186, vr. 82^{a-b}.

⁶ Mahlası, 'Şan, şeref, kerem, celalet; ululuk, büyüklük; asilzâdelik' anlamlarını taşıyan "el-mecd"den (< Ar. m-c-d) türemektedir. 'Mecd' bir rivayete göre, kişinin kendi çabasıyla elde ettiği değil de soyundan gelen şerefi kastetmektedir. al-Fîrûzâbâdî: *al-Ukyânûsu'l-Basît fî Tarcamati'l-Kâmûsi'l-Muhîr*: C. 2, s. 1593-94.

Mecdî'nin nesebi ve ailesi hakkındaki bildiklerimiz oldukça sınırlıdır. Modern dönem kaynakları; babasının “ulemadan Abdullâh isimli bir zat”⁷ olarak bilindiğini yahut adının ‘Hayâlî’ olduğunu⁸ dile getirse de bu bilgiler gerçeği yansıtmamaktadır. Edirne’de varlıklı bir tüccar olduğu⁹ bilinen babasının adı, şairin terekkesinden de anlaşıldığı üzere, Hasan’dır. Tereke kaydına göre şairin mirasçıları, eşi Fatma Hanım ile amca oğlu Mahmud Çelebi’dir. Mirasçıların adları dışında ailesi hakkında herhangi bir malumat bulunmayan Mecdî'nin çocuğunun olmadığı ya da kendisinden evvel vefat ettiği söylenebilir.¹⁰ Mecdî'nin ailesi ve soyu hakkında

⁷ Babasının adı ve mesleğine dair rivayetlerden ilki; Abdülkadir Özcan’ın *Hadâ'iku's-Şakâ'ik'e* atıfla naklettiği Mecdî'nin babasının “ilmiye mensubu Abdullah isimli bir zat” olduğu rivayetidir, ancak ilgili bölümlerde böyle bir bilgi yer almamaktadır. Özcan neşrindeki bu hata sonraki çalışmaların tamamında olduğu gibi tekrar etmiştir. Mecdî Mehmed Efendi: *Hadâ'iku's-Şakâ'ik: Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye ve Zeyilleri*, Haz. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yay. İstanbul 1989, s. XV, 11.; Abdülkadir Özcan: “Mecdî, Mehmed”, *TDVİA*, C. 28, 2003, s. 228.

⁸ Babasının adı ve mesleğine dair rivayetlerden ikincisi, Rıdvan Canım’ın *Başlangıçtan Günümüze Edirne Şâirleri* kitabında yer alır: Canım, bir yandan “Mecdî Mehmed Efendi” maddesinde Abdülkadir Özcan’ın *Hadâ'iku's-Şakâ'ik* neşrindeki “ulemâdan Abdullah Efendi adında bir zatın oğludur” ibaresini aynen naklederken diğer yandan “Şeyh Bayezid Halife” maddesine atıf yaparak “Mecdî Mehmed Efendi de Bayezid Halife için eserinde, babası Hayâlî'nin bu şairle görüşüğünü ve ondan istifade ettiğini belirtiyor” ifadeleri ile babasının isminin “Hayâlî” olduğunu söyler. Canım, Mecdî'nin baba adını hem Abdullah hem de Hayâlî olduğunu şöyleyerek çelişkiye düşmektedir. Bu hata ise *Hadâ'iku's-Şakâ'ik'in* “Şeyh Bayezid Halife” maddesinde geçen “be-eyyâm-ı Merhûm Hayâlî...” ibaresinin “babam Merhum Hayâlî” şeklinde okumasından kaynaklanmaktadır. Rıdvan Canım, *Başlangıçtan Günümüze Edirne Şâirleri*, Akçağ Yay., Ankara 1995, s. 73; 198; Mecdî Mehmed Efendi: *Hadâ'iku's-Şakâ'ik*, s. XV, 11, 371.

⁹ Ayrıca Süleymaniye Kütüphanesi Hasan Hüsnü Paşa 1031: vr. 217^a da yer alan [G. 78] şiirinin başlığı da bu bilgiyi desteklemektedir: “Nazîre-i Mecdî Edrinede bâzârgân oğludur, dânişmend silkindedür.”

Gelibolulu Mustafa Âlî: *Kühû'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısım*], s. 324; Mehmet Nâil Tuman: *Tuhfe-i Nâilî*, C. II, s. 905.

¹⁰ Bu belgeye, arşiv ve terekeler üzerine yaptığı şümulü çalışmalarla sosyal bilimlerin pek çok sahasına katkı sağlayan İsmail E. Erünsal’ın *Edebiyat Tarihi Yazıları* kitabında rastladım. Bu çalışma için oldukça önemli bir evrakı dikkate sunarak tekrara düşülmesi muhtemel hataların bertarafına vesile olduğu için kendisine müteşekkirim.

ŞS. İstanbul TSM. 186, vr. 82^{a-b}; İsmail E. Erünsal, *Edebiyat Tarihi Yazıları: Arşiv Kayıtları Yazma Eserler ve Kayıp Metinler*, Dergah Yay., İstanbul 2016, s. 180.

İKİNCİ BÖLÜM

Dîvân İncelemesi

Dîvân'ın tespit edilebilen tek nüshası Medine Şeyh Arif Hikmet Kütüphanesinde. Son varağı koparıldığı için telif veya istinsah tarihi bilinmeyen nüshanın; şemse, hat ve tertip özellikleri itibarıyla XVI. asırda vücuda getirildiği anlaşılmaktadır. Kütüphane kaydında müellif hattı olduğu yazılı olsa da kopukluklar sebebiyle bu bilgiyi doğrulayıcı bir kayda rastlanmamaktadır. Diğer yandan *Dîvân* nüshasındaki bazı ayrıntılar, müellifin kontrolünden geçtiği izlenimini verirken tertip hususiyetleri, bir devlet büyüğüne yahut saraya sunulmak amacıyla tertip edildiğini düşündürmektedir. Ayrıca Medine Şeyh Arif Hikmet Kütüphanesi'ndeki yazmaların genel olarak istinsah ve kitap sanatı açısından oldukça kıymetli olduğu bilinmektedir. Bu hususlar, mezkûr nüshanın önemli bir devlet büyüğüne sunulması veya müellif hattı olması ihtimalini güçlendirmektedir (Ayrıntı için bkz. Üçüncü Bölüm: “Dîvân”).

Mecdî *Dîvân*'nın farklı yönleriyle ele alınacağı bu bölümde; şekil, dil ve üslup ile muhteva ve tür hususiyetleri üzerinde durulacaktır.

ŞEKİL

Kelimelerin ahenk ve ritmini belirleyen şekil hususiyetleri, aynı zamanda şiir ve şairin hangi gelenekten beslenerek var olduğunu gösterir. Osmanlı şiir geleneği içerisinde vücuda gelen eserlerde nazım şekli, aruz vezni, kafiye ve redif vb. gibi unsurlar şiir ve şairin gelenek içerisindeki yerine dair fikir vermektedir. Burada da Mecdî *Dîvân*'ındaki nazım şekilleri,

kafiye ve redif tercihleri ile aruz kullanımı incelenerek değerlendirme-lerde bulunulacaktır.

Nazım Şekilleri

Klasik şiirin şekil-muhteva hususiyetleri, vücuda getirilen eserlerdeki ter-kihi etkileyecek kadar birbirine bağlıdır. Geleneğin belirlediği tertibe uyul-makla beraber şairlerin tercihleri, şiir anlayışlarını tespit etmemizi ve onla-rın temayüllerini anlamlandırmamızı sağlar. Osmanlı şiir geleneği içerisinde vücuda gelen Mecdî *Dîvân*'nda klasik şiirde en sık kullanılan nazım şekil-lerinden kaside ve gazel ile birlikte musammat, matla, kıta ve müfred gibi nazım şekilleri bulunmaktadır.

Mecdî *Dîvân*'nda; beyit sayıları 27-38 arasında değişen toplam 14 kaside ile ikisi mütekerrir müseddes ve biri müzdeviç muhammes olmak üzere 3 musammat bulunmaktadır. Mecdî'nin 202 gazelinin -6 beyitlik 7 gazeli dışında- tümü 5 beyitten oluşmaktadır. Gazellerin akabinde âşıkane tarzda yazılmış 32 [1'i mısra] matla yer alır. Ardından divanın Mecdî hak-kında en fazla bilgi içeren kıtalar bölümü gelir ve burada 39'u tarih kı-tası olmak üzere toplam 52 kıta [1'i rubai] yer almaktadır. En sonda ise ekseri matladan oluşan 46 manzumelik [8'i kıta] müfredler bölümü bu-lunmaktadır.

Aruz

Dîvân'da yer alan 349 manzumede on dört farklı vezin kullanılmıştır. Bun-lar, aruzun remel (167), hezec (95), muzari (38), hafif (34), müctes (11), recez (3) ve ahreb (1) bahirlerinden oluşmaktadır. Mecdî'nin vezin tercih-lerine bakıldığında Osmanlı şiirinde hafif, hezec, remel ve muzari bahirle-rinin en fazla tercih edilen vezinlerinin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Diğer yandan *Dîvân* içerisinde aruz kullanımı ile ilgili çeşitli tasarruflar bu-lunmaktadır. Bunlardan dikkat çeken birkaçı şöyledir:

Türkçe Kelimelerde imale ve uzun okumalar: Bazı Türkçe kelimeler, Farsça dil varlığına girdikten sonra şiirde kullanılırken aslen kısa olmalarına rağmen kimi zaman vezne uygun şekilde 1,5 hece okunmaktadır:

Nüsha Tanıtımı

Medine Şeyh Arif Hikmet Kütüphanesi 811/82: [D]¹⁶⁶

Başı:

ای میر صدر فضل و خداوند کامکار

علامه زمانه و تحریر روزگار

Sonu:

یار چون کندینی کوستردی یوزین کوردک اول آن

قلدی رخسار لطیفن آنده کون کبی عیان

120x250 mm, 59 varak, 19 satırdan oluşan nüshada gök mavisi ve al-tın renkli zemin üzerinde rengarenk çiçek desenli iki şemse yer almakta-dır [1^b, 14^b]. Metin; altın yaldızlı cetvel içerisinde, çift sütun hâlinde, siyah mürekkeple ve nestalik bir hatla kaleme alınmıştır. Her manzume için baş-lık bölümü bırakılsa da hiçbirinde başlık bulunmamaktadır.

1^b yüzünün sağ üst köşesi düzgün bir şekilde kesilmiştir. Burada saray mührü yahut vakıf kaydı olduğu tahmin edilmektedir. Bu kopukluktan ilk varağın kapağa yapıstırıldığı ve zahriye kısmının tamamıyla tahrif edildiği anlaşılmaktadır. Reddadede kaydı ve şiirlerdeki aksamadan 2^b-3^a arasındaki bazı varakların koptuğu görülmektedir. Bundan dolayı 2. kasidenin sadece ilk 12 beyti ile 3. kasidenin son 17 beyti bulunmaktadır. Ayrıca 59^b'de ferağ kaydının bulunmaması ve reddadenin silinmesi, son varağın belli bir amaçla tahrif edildiğini göstermektedir. 1^b ve 59^b yüzünde Şeyhülislam Arif Hik-met Bey'in vakıf mührü bulunmaktadır¹⁶⁷ Ayrıca Süleymaniye Kütüpha-nesi Mikrofilm arşivinde (No: 2923) bu nüshanın görselleri yer almaktadır.

Değerlendirme: Çok iyi korunan bu nüshada zahriye ve ferağ kayıt-ları bulunmaması, 1^b varağının sağ üst köşesinin kesilmesi ve 2^b-3^a arası ile 59^b'den sonrasının koparılarak tahrif edilmesi, yazmadaki saray yahut vakıf mührü bulunan bölümlerin bilinçli bir müdahaleyle tahrif edildiğini

¹⁶⁶ Kütüphane kaydı şöyledir: *ed-Dîvân*, te'lif-i Şeyh Mecdî Efendi, nüsha-i Medine, hatt-ı Fârsî, 19 st. 116 s. (12x25).

¹⁶⁷ Günay Kut-Nimet Bayraktar, *Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri*, İlavelerle Yay. Haz. Ahmet Çinar-Tenzile Derin Şahal, Çev. Muhammed Şahin-Muhammed Fatih Ünlü, Tür-kiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2021, s. 206-207.

göstermektedir. Nitekim bu hususlar, saraydan çıkarılan birçok yazma ile benzerlik göstermektedir. Sonradan derkenara yazılan *Bozdu kıdrin ruh-ı zer-günümüñ elmâs-ı sirîşk / Mecdîyâ gördi anı hayli bozıldı altun* [36^a] bir beytin bulunması, nüshanın müellif hattı olma ihtimalini akla getirmektedir.

XVI. ve sonraki dönem tezkirelerinde Mecdî'nin mürettep bir divanına net bir işaretin olmaması divanın tek nüsha hâlinde kaldığı düşündürür. *Dîvân*'daki 997/1589 tarihli 13. tarih kıtası, nüshanın Mecdî'nin [öl. 999/1591] vefatına yakın bir tarihte tertip edildiğini gösterir. Her ne kadar vefatından sonra başka biri tarafından tertip edilme ihtimali bulunsa da Mecdî gibi bir şahsiyet için bu düşük bir ihtimaldir. Ayrıca Mecdî'nin te-reke kaydında yer alan eserler arasında *Dîvân*'ın bulunmayışı eserin saraya yahut bir devlet büyüğüne sunulmuş olma ihtimaline bir başka ipucudur. Neticede 997/1589 ile 999/1591 tarihleri arasında tertip edilerek saraya sunulduğunu tahmin ettiğimiz Mecdî *Dîvân*'ın bilinen mürettep nüshasının; şairin eliyle veya bizatihi kontrolünden geçerek hazırlanmış olması kuvvetle muhtemeldir.

Mecdî *Dîvân*'ının kasideler bölümünde kopukluk olduğu görülmektedir [2^b-3^a]. Bu kopukluğun boyutu bilinmese de mevcut nüsha, Mecdî'nin en hacimli şiir külliyatıdır. *Dîvân*'da; 14 kaside, 3 musammat, 202 gazel, 52 kıta, 78 müfred/matla [8'i kıta, 1'i mısra şeklinde] olmak üzere bu *Dîvân*'da, toplam 1702 beyit ve 15 bent bulunmaktadır.

İmla Hususiyetleri

Dîvân, okunaklı bir hatla, genel olarak tutarlı bir şekilde yazılmasına rağmen bazı istisnalarla karşılaşmaktadır. Tamamlanmamış mısralar, sonradan eklendiği anlaşılan hareketler ve hatalı yazımlardan dikkat çeken birkaçı şu şekildedir:

Tamamlanmamış mısralar: G. 17/2, G. 23/3, G. 42/4, G. 48/5, T.Kt. 16/3 ...

Harekelenen kelimeler: nergesler (G. 7/8), lenger (K. 7/10), gevher (K. 7/17), keder (K. 7/28); tıkar (G. 95/5), döğündi (G. 43/4).

Farklı/yanlış yazımlar: suṭūḥ: sūtūḥ (K. 5/8), büt: put (G. 39/4), şahrā: sahrā (G. 23/1), işde: işte (G. 27/3) billūr: būllūr (G. 45/3), od [ateş]: ot (G. 92/4, 104/1, 127/3), hūn-h'ār: h'ān-h'ār (Msm. 1/II/2; G. 46/1, 93/2); dūr/güher: dūr/gevher (K. 6/25).

DÎVÂN

METİN VE ÇEVİRİ

[Kasîdeler]

1.

Mef'ûlû fâ 'ilâtü mefâ 'ilü fâ 'ilün

Muzâri' ---+/-+---/+---+/-+---

1. Ey mîr-i şadr-ı faẓl u Ĥudāvend-i kām-kār
'Allāme-i zamāne vü nihrîr-i rûzgār

Bū Bekr-şıdık u ĥazret-i Fārûk-ma' delet
'Osmān-ĥayā vü Ĥayder-i Kerrār-i' tibār

3. Varmağa müntehāsına mi 'rāc-ı faẓluñuñ
Yoğdur *Surûş*-ı fikret u vehm-içün iktidār

Zātuñ olup medîne-i efdāl ü mışr-ı 'ilm
Buldı ĥarîmi dergehüñüñ Ka 'be-veş veğār

5. Nāmuñ ezel **Meĥammed** eden kıldı zātuñı
Memdüh-ı cümle- 'ālem ü maĥmūd-ı rûzgār

Geşţ étse 'ömr-i Nüh kıdar keşti-i 'uğul
Deryā-yı faẓluña bulımaz sâhil ü kenār

1. D.: 1^b.; A₁.:1^a. [Karamânî Mehmed Efendi]

1-24a' arası ve 32. beyit -A₁.; 24b: kılmış: kılmışam D., A₁.

- 1 Ey fazilet tahtının emiri, talihli hükümdar; asrın en bilgini ve zamanın bilgisi!
- Hz. Ebubekir gibi sadık, Hz. Ömer gibi adil, Hz. Osman gibi haya sahibi ve döne döne saldıran (Hz. Ali) gibi şerefli...
- Tefekkür ve hayal Cebrâil'inde, senin fazilet miracının nihayetine erecek kudret yok.
- Zatın lütüflar şehri ve ilim ülkesi olunca dergahının haremi Kabe gibi şeref buldu.
- Adını ezelden Mehemmed koyan (Allah), zatını bütün âlemlerin medhedileni ve zamanın en övüleni kıldı.
- Akıl gemisi, Hz. Nüh'un ömrü kadar (bin yıl) gezse bile senin kerem denizinin kıyısına erişemez.

7. Kudret olur mı hâmede tahrîr-i fazluña
Bir noktasın komağa vefâ eylemez bihâr
Bir pîş-tahtedür saña çarh âbnûsdan
Encüm degüldür êtmîş anı şun' zer-nigâr
9. Kıldı şihâbî hâme hilâli kalem-tırâş
Êtdi mehi devât-ı zer-endüd Kird-gâr
Dürr-i nücümü dökdi reh-i keh-keşâna çarh
Bildî kudümüñ eyledi tezyîn-i lâle-zâr
11. Mîl-i zer-i şu 'â'ı alup destine güneş
Çekdi gubâr-ı râhuñi 'aynına kuhl-vâr
İster ki hâk-pây-ı şerife nişâr éde
Her bir şadef eline alup dürr-i şâh-vâr
13. Eylerse ger raqam nokta-i encüm ile çarh
Aqça dökerse berg-i şüküfeyle nev-behâr
'Öşr-i aşirini edemez fazluñuñ hisâb
Biñde birini eyleyimez 'ilmüñüñ şümâr
15. İclâlüñüñ nihâline Tübâ nihâldür
Kim çarh-ı pür-nücüm aña bir berg-i jâle-bâr

- 7 Faziletinin bir noktasını koymaya denizler yetmezken kalemin, faziletini yazmaya gücü yeter mi?
- 8 Çarkifelek, senin için abanozdan yapılmış bir tezgahdır. (Üzerinde görünenler de) yıldız değil, Yaratıcı onu altınla işlemiştir.
- 9 Allah; kayan yıldızı kalem, hilali kalem açacağı, ayı da altın yaldızlı bir divit yaptı.
- 10 Senin geliş haberini alan felek, samanyoluna yıldız incileri saçarak lalelik (gibi) süslenmeye koyuldu.
- 11 Güneş, eline ışıdan bir altın mil alıp yolunun tozunu gözüne sürme gibi çekti.
- 12 Her bir sadef, eline padişaha yaraşır birer inci alıp mübarek ayağının toprağına saçmak ister.
- 13 Felek, yıldızlara benzer noktalarla yazsa; ilkbahar çiçek yapraklarıyla akçe dökse de...
- 14 Senin faziletinin onda birini hesap edemez, ilminin binde birini sayamaz.
- 15 Tübâ ağacı yüceliğinin ağacına bir fidedir. Yıldızlarla dolu felek de onun (ancak) çiy tanesi saçan bir yaprağıdır.

- Yanında ['izz ü] rif' atüñüñ âfitâb necm
Sâyir nücüm aña göre zerrât-ı hâk-sâr
17. Hürşid ü mâh maţbañuñuñ aḡkeri olup
Düd oldı çarh-ı a 'zam [u] seyyâreler şerâr
Bir şemmesi édüpdür eşer büy-ı hulkuñuñ
Anuñ'çün oldı nâfe-i Tâtâra i 'tibâr
19. Mazhar olursa luţf-ı dem-i rûh-baḡşuña
Tiryâk-i ekber ola vère nef' zehr-i mâr
Bâd-ı 'inâyetüñ anı ref' êtse hâkden
Mihr-i sipihre hem-ser olur kem-terîn gubâr
21. Böyle gubârı hem-ser éderken sipihre ile
Düşer mi ben fütâdeyi étmek zelil ü h'âr
Üftâde kalmışam ilerü varmadı işüm
Kim kıldı hâr-ı miñnet ü gam pâyumuñ figâr
23. Çarh-ı kebüd-veş yüzümü gök gök eyledi
Dest-i mezellet-ile urup baht-ı rüzgâr
Mâh-ı nev oldı nâhun-ı miñnet nişânesi
Seyyârelerdür anda revân eşk-i bî-şümâr

- 16 İzzet ve yüceliğinin yanında güneş yıldız; diğer yıldızlar ise toza bulanmış birer zerre gibidir.
- 17 Güneş ile ay senin mutfağının birer kor parçası olunca göğün en yücesi duman, gök cisimleri de kıvılcım oldu.
- 18 Senin yaradılışının kokusu onu etkilemiştir. Onun için Tatar ahusunun nefesine rağbet arttı.
- 19 Yılan zehri, ruh bağıslayan nefesinin zevkine erişince kuvvetli bir panzehir olup fayda verir.
- 20 İhsanının rüzgarı onu topraktan kaldırırsa en değersiz toprak bile feleğin güneşine eş olur.
- 21 Toz tanesini (bile) felekle böylesine eş tutarken benim gibi düşkünü aşağılamak yaraşır mı?
- 22 Mihnet ve gam dikenini ayağımı yaraladığından böyle düşkün kaldım. (Bu yüzden de) iş(ler)im yolunda gitmedi.
- 23 Devran, zillet eliyle (tokat) vurup yüzümü çivit renkli felek gibi mosmor etti.
- 24 Hilal, miñnet tırnağının nişanesi olunca gezegenler akıp giden sayısız gözyaşına döndü.

Bibliyografya

- ABDURRAHMAN HIBRÎ: *Enîsü'l-Mîsâmirîn: Edirne Tarihi 1360-1650*, Çev. Ratip Kazancıgil, Edirne Valiliği Yayınları, Edirne 1996, 146 s.
- AHDÎ: [Dîvân:] *XVI. Yüzyıl Şairi Ahdî-i Bağdâdî Dîvânı*, Haz. Ayşe Bedestani, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, IX+173 s.
- AHDÎ: *Gülşen-i Şu'arâ. Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı* (İnceleme-metin), Haz. Süleyman Solmaz, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 2005, IX+626 s.
- ÂHÎ: *Dîvân*, Haz. Mustafa S. Kaçalın, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-kitap, Ankara, 69 s.
- AHMED BÂDÎ EFENDÎ: *Riyâz-ı Belde-i Edirne: 20. Yüzyıla Kadar Osmanlı Edirne'si*, Haz. Niyazi Adıgüzel-Raşit Gündoğdu, Trakya Üniversitesi Yayınları, 5 C., Edirne 2014, 2598+70 s.
- AK, Mahmut: "Siyavuş Paşa, Kanijeli", *TDVİA*, C. 37, 2009, ss. 311-313.
- AKPINAR, Ahmet: "Osmanlı'nın Muhteşem Yüzylında Hukukçu Bir Devlet Adamı Perviz Abdullah Efendi: Hayatı İlmi ve Edebi Yönü", *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. X, S. II, 2015, ss. 329-340.
- AKPINAR, İsa - Önder Yaşar: "Ahdî-i Bağdâdî'nin Derlediği Şiir Mecmuası", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, Yıl 7, Sayı 14, Bahar 2021, ss. 148-192.
- AKSOYAK, İsmail Hakkı: "Celâl/Celâlî, Manastırlı", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Yay. Tarihi: 27.07.2013; Günc. Tarihi: 05.12.2020. (Çevrim içi kaynak).
- AKÜN, Ömer Faruk: "Ahdî", *TDVİA*, C. 1, 1988, ss. 509-514.
- ALAN, Ercan, Abdurrahman Atçıl: *Erken dönem Osmanlı İlmîye Teşkilatı kaynakları: XVI. Yüzyıl Osmanlı Ulema Defterleri*, TÜBA, Ankara 2018, 271 s.

- ARPAGUŞ, Hatice Kelpetin: “Kara Dâvud İzmîti”, *TDVİA*, C. 24, 2001, ss. 359-360.
- ÂŞIK ÇELEBİ: *Dîvân [Âşık Çelebi Dîvânı]*, Haz. Filiz Kılıç, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-kitap, Ankara 2017, 153 s.
- ÂŞIK ÇELEBİ: *Meşâ’irü’ş-Şu’arâ*; (İnceleme Metin), Haz. Filiz Kılıç, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2010. 3 C., 1739 s.
- AYÇİÇEĞİ, Bünyamin: “Nuruosmaniye Kütüphanesi Türkçe Şiir Mecmû’aları: İnceleme-Dizin”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S 16, İstanbul 2016, ss. 227-367.
- AZAP, Samet: *Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesindeki 11452 Numaralı Şiir Mecmûası (İnceleme-Metin)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış YL Tezi, Konya 2010, XIII+419 s.
- BÂKÎ: *Dîvân: Bâkî Dîvânı*, Haz. Sabahattin Küçük, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-kitap, Ankara, 322 s.
- BALTACI, Cahid: *XV-XVI. Yüzyıllarda Osmanlı Medreseleri*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2 C., İstanbul 2005, 1014 s.
- BALTACI, Cahit: “Hâmid Efendi, Çivizâde Damadı”, *TDVİA*, C. 15, 1997, ss. 460-461.
- BARKAN, Ömer Lütfü: “Edirne Askerî Kassamı’na Âit Tereke Defterleri (1545-1659)”, *Türk Tarih Kurumu Belgeleri Dergisi*, C. III, S. 5-6, Ankara 1966, ss. 1-479.
- BATĞI, Özlem: *Mecmû’a-i Eş’âr İnceleme-Metin (Hrvatistan İlimler ve Sanatlar Akademisi Arşivi 0846)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2019, XIII+505 s.
- BELENKUYU, Bekir: *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmû’a-i Eş’âr (vr: 80b-160a)* (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, XLIII+469 s.
- BEYÂNÎ, Mustafa b. Carullah: *Tezkiretü’ş-Şu’arâ*, Thk. İbrahim Kutluk, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1997, [VI]+93+[7]+340 s.
- BEYAZIT Yasemin: *Kadıasker Atama Rûznâmçelerinden Çivizâde Mehmed Efendi Rûznâmçesi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2018, 211 s.
- BEYAZIT, Yasemin: *Osmanlı İlmîyye Tarikinde İstihdam ve Hareket: Rumeli Kadıaskerliği Rûznâmçeleri üzerine bir tahlil denemesi (XVI. Yüzyıl)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, IV+329 s.
- BİLGE, Mustafa L.: “Ârif Hikmet Kütüphanesi”, *TDVİA*, C. 3, İstanbul 1991, ss. 366-367.
- BİLGE, Sadık Müfit: *Osmanlı’nın Macaristanı: Osmanlı Hakimiyetindeki Macaristan’ın Tarihî Coğrafyası ve İdari Taksimatı (1526-1718)*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2010, XVII+389 s.
- BOA: A. {DVNSMHH.d...: 42: 401: 25 Ağustos 1581’de [25 Recep 989].
- BOA: A. {DVNSMHH.d...:45:510: 24 Temmuz 1581 [22 Cemaziyelahir 989].

- BOA: MAD.d.: 4529: 8 Kasım 1589’deki [29 Zilhicce 997].
- BOZKURT, Fatih: “Osmanlı Dönemi Tereke Defterleri ve Tereke Çalışmaları, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 11, S. 22, İstanbul 2013, 193-229 s.
- BOZYİĞİT, Esra: *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972’de Kayıtlı Mecmû’a-i Eş’âr (vr: 280b-360a)* (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, IX+455 s.
- BURSALI MEHMED TAHİR: *Osmanlı Müellifleri*, Haz. Mehmet Yekta Saraç, TÜBA, 3 C., Ankara 2016, 1511 s.
- BURSALI RAHMÎ: *Dîvân*, Haz. Mustafa Erdoğan, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-kitap, Ankara 2017, 304 s.
- BÜLBÜL, Abdurrahman: *İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi Rev 240 Numarada Kayıtlı Mecmû’a-i Eş’âr (30b-60a)* (İnceleme-Metin), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış YL Tezi, İstanbul 2020, VII+171 s.
- CAMGÖZ, Burcu: *Mecdî Mehmed Efendi Hadâ’iku’ş-Şakâ’ik (2-142 Sayfalar Arası)*: (İnceleme-Çeviri yazı), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir 2016, XV+391 s.
- CANIM, Rıdvan: *Başlangıçtan Günümüze Edirne Şairleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 1995, VIII+557 s.
- CİNÂNÎ: *Dîvân*, Haz. Cihan Okuyucu: *Cinânî Hayâtı, Eserleri, Dîvânının Tenkidli Metni*: Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1994, XXXVII+770 s.
- ÇAĞRICI, Mustafa: “Sirâceddin el-Urmevî”, *TDVİA*, İstanbul 2009, C. 37, s. 262-264.
- ÇAKIR, Müjgân: “Bilinmeyen Bir Bilâdiye Metni: Esmâ-yı Bilâd-ı Mecdî”, *Journal Turkish Studies: Türklük Bilgisi Araştırmaları [Walter G. Andrews Armağanı I=Festschrift in Honor of Walter G. Andrews I]*, C34/1, Cambridge 2010, ss. 173-182.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmed: “Bâkî”, *TDVİA*, C. 4, 1991, ss. 537-540.
- ÇELEBİ, Merve: *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY. 1000 Numarada Kayıtlı Mecmû’a-i Eş’âr 1b -55a* (İnceleme- Metin), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, VIII+82 s.
- DİKMEN Hamit: *Edirneli Mecdî Efendi: Şakâ’ik-ı Numâniye Çevirisi İndeksi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1980.
- DOĞAN, Selvi: *Mecmû’a-i Eş’âr Selimiye Kütüphanesi 22 Sel 2196* (İnceleme-Metin-Dizin), Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman 2015, XXVII+588 [136] s.
- DOĞRUYOL, Hasan: “Cürcânî, İsmâil b. Hasan”, *TDVİA*, C. 8, 1993, ss. 133-134.
- DOKUZBOY, Gonca: *Mecmû’a-i Eş’âr [Transkripsiyonlu Metin-İnceleme-Sözlük]*: [Millî Kütüphane Yazmalar 06 Mil Yz A 7131], Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2018, XIII+192 s.

- DONUĞ, Suat: *Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Bölümü 59 numarada kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr isimli şiir mecmuası (1a-70b)*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep 2011, VIII+283 s.
- DURMUŞ, Tuba: "MECDÎ, Mehmed", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Yay. Tarihi: 11.02.2014; Günc. Tarihi: 17.10.2021. (Çevrim içi kaynak).
- EFE, Zahide: *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi "TY 1724" Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni Ve Mecmuaların Sistematiği Tasnifi Projesine (Mestap) Göre Tasnifi*, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Osmaniye 2020, XIII+704 s.
- EMRÎ: *Emrî Dîvânı*, Haz. M. A. Yekta Saraç, Eren Yayıncılık, İstanbul 2002, 389 s.
- ERBAY, Celal: "el-Cevâhirü'l-Mudiyye", *TDVİA*, C. 7, 1993, ss. 433-434.
- ERGÜN, Sadeddin Nüzhet: *Bakî Divanı: Bakî Hayatı ve Şiirleri*, Sühulet Kitap Yurdu, İstanbul 1935, 502 s.
- ERÜNSAL, İsmail E.: "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları IV: Lami'i Çelebi'nin Terekesi", *Journal of Turkish Studies: Türklük Bilgisi Araştırmaları [Fahir İz Armağanı I: Fahir İz Festschrift I]*, C. 14, Cambridge 1990, ss. 179-194.
- ERÜNSAL, İsmail E.: *Edebiyat Tarihi Yazıları: Arşiv Kayıtları Yazma Eserler ve Kayıp Metinler*, Dergah Yayınları, İstanbul 2016, 587 s.
- ESKİMEN, Ayşe Derya: *Mecdî Mehmed Efendi'nin Gazelleri* (Metin-İnceleme), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008, IX+161 s.
- Evliyâ Çelebi b. Derviş Mehmed Zillî, *Seyahatnâme: [Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi: Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 304 Numaralı Yazmanın Transkripsiyonu-Dizini]*, Haz. Robert Dankoff, Seyit Ali Kahraman, Yücel Dağlı, X Kitap, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006.
- FİLİBELİ VECDÎ: *Dîvânı: [Filibeli Vecdî ve Dîvânı]*, Haz. Hasan Kavruk-Bahir Selçuk, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. E-kitap, Ankara 2007, 311 s.
- GELİBOLULU Mustafa Âlî: *Dîvân [İnceleme, Tenkitli metin]*, Harvard Üniversitesi Yayınları, 3 C., Cambridge 2006, XIV+362; XII+306+XII+238 s.
- GELİBOLULU Mustafa Âlî: *Künhü'l-Ahbâr[ın Tezkire Kısmı]*, Haz. Mustafa İsen, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi, Ankara 1994. 396 s.
- GÖKALP, Haluk-Enes Yıldız: "İ.B.B Atatürk Kitaplığı K 1565 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Nazireler Kısmı Üzerine", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 11, S. 55, Şubat 2018, ss. 91-113.
- GÖNÜL, Behcet [Necatigil]: İstanbul Kütüphanelerinde al-Şakâ'ik al-Nu'mâniya Tercüme ve Zeyilleri, *Türkiyat Mecmuası*, C. VIII, 1945, ss. 136-168.

- GÜNGÖR, Zülfikar: "Önemli bir Biyografik Eser 'eş-Şakâiki'n-Numaniyye'", *Diyanet İlmî Dergi*, C. 33, S. 1, 1997, ss. 107-120.
- GÜMÜŞ, Abdulkadir: *Mecmû'a-i Eş'âr [Nuruosmaniye Kütüphanesi 4960] (Metin-İnceleme)*, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, VII+250 [57] s.
- GÜMÜŞ, Ahmet Kemal: *Câmi'u'n-Nezâ'ir: (İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler T 2955) İnceleme Metin Çeviri*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, XVII+913 s.
- GÜREÇİ, Elif: *İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi Rev 240 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (145B-170A) (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış YL Tezi, İstanbul 2021, VIII+129 s.
- GÜRBÜZ, İncinur Atik: *Mecmu'atü'l-leta'if ve sandukatü'l-ma'arif [Bursa (İnebey) Yazma ve Basma Eserler Kütüphanesi, no. 2276][İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, no. T 739] : inceleme-metin transkripsiyonu = Mecmu'atü'l-leta'if ve sandukatü'l-ma'arif : [Bursa (İnebey) Print and Manuscripts Library, no. 2276] [İstanbul University Rare Books Library, no.T 739]: Analysis-Transcription Of The Text*, Harvard Üniversitesi Yayınları, C. I-III, Cambridge 2015-2016, VI+1139 s. [İÜ.]
- HACİEFENDİOĞLU, Asuman: *İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi Rev 240 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (1B-30A) (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış YL Tezi, İstanbul 2020, VII+167 s.
- HAKSEVER, Halil İbrahim: *Eski Türk Edebiyatında Münşeatlar ve Nergisi'nin Münşeatı*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Malatya 1995, XVI+442 s. [2+89 vr.].
- HALİMÎ [Lütfullah B. Ebu Yûsuf]: *Lügat-i Halimî*, Haz. Adem Uzun, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013, 710 s.
- HAYAL, Züleyha: *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (vr. 360^b-405^a) (İnceleme- Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016, IX+334 s.
- İÇLİ, Ahmet: "Risâletin Kalem'i, Kalem'in Risâlet'i: Fasîh'in Peygamberler Risâlesi veya Risâle-i Enbiyâsi", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, C. 32, S. 32, ss. 53-63.
- İNALCIK, Halil: "15. Asır Türkiye İktisadî ve İçtimaî Tarihi Kaynakları", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası [İstanbul İktisat Dergisi]*, C. XV, S. 1-4, İstanbul 1953, ss. 51-75.
- İNALCIK, Halil: *Has bağçede 'ayş u tarab, Nedimler Şairler Mutribler*, İş Bankası Kültür Yay., İstanbul 2015, XIII, 496 s.
- İPŞİRLİ, Mehmet: "Bostanzâde Mehmed Efendi", *TDVİA*, C. 6, 1992, ss. 311.
- İPŞİRLİ, Mehmet: "Çivizâde Mehmed Efendi", *TDVİA*, C. 8., 1993, ss. 347-348.

- İPŞİRLİ, Mehmet: “Kadıızâde Ahmed Şemseddin”, *TDVİA*, C. 24, 2001, ss. 96-97.
- KÂBİLÎ: *Sultân-ı Hübâna Mînasib Eş'âr*, Haz. Mehmet Gürbüz, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-kitap, Ankara 2018, 1213 s.
- KÂDÎ BEYZÂVÎ: *Tavâli'ü'l-Envâr: Kelam Metafiziği*, Çev. İlyas Çelebi, Mahmut Çınar, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2014, 296 s.
- KAFZÂDE FÂİZÎ: *Zübdetü'l-Eş'âr*: [*Kâf-zâde Fâ'izî'in Zübdetü'l-Eş'âr'ı*], Haz. Bekir Kayabaşı, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Malatya 1997, II+649 s.
- KÂLDY-NAGY, Gyula (Gy.), “Budın Beylerbeyi Mustafa Paşa (1566-1578)”, *Belleten*, 1990, C. 54, S. 210, ss. 659-664.
- KALYON, Abuzer: *Peşteli Hisâli Metâli'ü'n-Nezâ'ir (II. Cilt) İnceleme-Metin*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2011, VIII+1442 s.
- KAPLAN, Yunus: “Nihânî (İbrahim Çelebi) ve Gazelleri”, *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/4 Fall 2010, ss. 1271-1303.
- KARAASLAN, Abdullah: Diverging Career Paths and Social Networks: A Cohort of the Students With Literary Talent in The Sahn Madrasas in the Sixteenth Century [Ayrılan Kariyer Yolları ve Sosyal Ağlar: XVI. Yüzyılda Sahn Medresesi'nde Edebi Yeteneğe Sahip Bir Grup Öğrenci], İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019, XII+78 s.
- KARAHAN, Abdulkadir: *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis: Toplama Tercüme ve Şerhleri*, İÜ. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1954, 587 s.
- KARTAL, Büşra, *İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi Rev 240 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (120B-145A) (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış YL Tezi, İstanbul 2021, VII+142 s.
- KÂTİP ÇELEBİ: *Keşfu'z-zunûn: An Esami'l-Kütübi ve'l-Fünûn*, Terc. Rüştü Balcı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2007, C. 5, 2140 s.
- KAYA, Bilge: *Hisâli Hayatı-Eserleri ve Metâliü'n-Nezâir Adlı Eserinin Birinci Cildi* (İnceleme-Metin), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2003, LI+5+1079 s.
- KAYA, Süleyman, “Mahkeme Kayıtlarının Kılavuzu: Sakk Mecmuaları”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 3, S. 5, 2005, ss. 379-416.
- KAYNAR, Aslı: *İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi Rev 240 numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (90b-120a) (İnceleme-metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış YL Tezi, İstanbul 2021, VII+167 s.
- KERSLAKE, Celia: “Celâlzâde Mustafa Çelebi”, *TDVİA*, C. 7, 1993, ss. 260-262.
- KINALİZÂDE HASAN ÇELEBİ: *Tezkiretü's-Şu'arâ*, Haz. İbrahim Kutluk, C. II., Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014, 73/5+1094 s.

- KIRAN, Fatih: *Klasik Türk Şiirine Ait Bir Mecmû'a-i Eş'âr*: [Millî Kütüphane Yazmalar 06 Mil Yz A 7301], Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Niğde 2011, X+751 [XV] s.
- KIRLI, Şaban: *Millî Kütüphane 03 Gedik 18185 Numarada Kayıtlı Kâni'î Mecmuası'nın Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi'ne (Mestap) Göre Tasnifi*, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü YL Tezi, Kırşehir 2019, IX+375 s.
- KIZILÇAY, Belgin: *Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-29 Numarada Kayıtlı 18. Yüzyıla Ait Bir Mecmûa (yk. 1a-58b) Çeviriyazılı Metin-İnceleme*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019, 645 s.
- KOCA, Sümeyye: *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (vr. 160b -240a)* (İnceleme- Metin), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014, XL+398 s.
- KÖKSAL, M. Fatih: “Berlin Devlet Kütüphanesi'nde XVI. Yüzyılda Derlenmiş Kıymetli Bir Mecmua: “Mecmû'a-i Nezâyir”, *Kültürk: Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 1., İstanbul 2020, s. 49-71.
- Kur'an-ı Kerim Meâli*, Haz. Halil Altuntaş-Muzaffer Şahin, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 2011, LXII+705 s.
- KUT, Günay: “Âşık Çelebi”, *TDVİA*, İstanbul 1991, C. 3, s. 549-550.
- KUT, Günay-Nimet Bayraktar: *Yazma Eserlerde Vakıf Mühürleri*, İlavelerle Yay. Haz. Ahmet Çınar-Tenzile Derin Şahal, Çev. Muhammed Şahin-Muhammed Fatih Ünlü, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2021, 477+26 s.
- MECDÎ Mehmed Efendi: *Dîvân*, Medine-i Münevvere Şeyh Arif Hikmet Kütüphanesi 811/82: vr. 59.
- : *Dîvân*, Süleymaniye Kütüphanesi Mikrofilm 2923; vr. 58. [Eksik]
- : *Hadâ'iku's-Şakaik: Şakâik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri*, Haz. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989, 41+10+568 s.
- : *Risale-i Şem'iyeye*, Millî Kütüphane A 10870: 76a.
- : *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'maniyye: Hadâ'iku's-Şakâ'ik*, Dârü't-Tibâ'ati'l-Âmire, İstanbul 1269/1853, 2 C., 568+41 / 771+103 s.
- Mecmua*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazmalar 1826.
- Mecmua*, Münih Bavyera Eyalet Kütüphanesi Cod. Turc 157.
- MEHMED SÜREYYA: *Sicill-i Osmanî*, Yay. Haz. Nuri Akbayar-Eski Yazıdan Aktaran: Seyit Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 6 C., İstanbul 1996, XI+2068 s.
- MÜSTAKİMZÂDE SÜLEYMAN SÂDEDDİN: *Mecelletü'n-nisâb*, Süleymaniye Kütüphanesi, Halet Efendi 628, vr. 384^b.

- MÜTERCİM ÂSİM EFENDİ: *el-Okÿânûsu 'l-Basît fi Tercemeti 'l-Kâmûsi 'l-Muhît: Kâmûsu 'l-Muhît Tercümesi*, Haz. Mustafa Koç-Eyyüp Tanrıverdi, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 6 C., İstanbul 2013-2014, 6084 s.
- NECÂTÎ BEY: *Dîvân [Necatî Beg Divanı]*, Haz. Ali Nihad Tarlan, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul 1963, XVIII+557 s.
- NEV'Î: *Dîvân*, Haz. Mertol Tulum-M. Ali Tanyeri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, XIV+607 s.
- NEV'ÎZÂDE ATÂYÎ: *Hadâ'iku 'l-Hakâ'ik fi Tekmileti 'ş-Şakâ'ik: Nev'îzâde Atâyi' nin Şakâ'ik Zeyli* (İnceleme-Tenkitletli Metin), Haz. Suat Donuk, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2 C., İstanbul 2017, 2157 s.
- ÖZCAN, Abdülkadir: "İvaz Efendi", *TDVİA*, C. 23, 2001, ss. 490.
- ÖZCAN, Abdülkadir: "Mecdî, Mehmed", *TDVİA*, C. 28, 2003, ss. 228-229.
- ÖZCAN, Tahsin: "Mehmed Efendi, Mâlûlâde", *TDVİA*, C. 28, 2003, ss. 456-457.
- ÖZER, İlknur: *Mecmû'a-i Nezâir (vr. 100b-150a) (H. Hüsnü Paşa 1031) İnceleme-Tenkitletli Metin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012, XVIII+163 s.
- ÖZTEKKELİ, Sedat: *Millî Kütüphane 801 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (vr. 1-65) (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış YL Tezi, İstanbul 2015, X+307 s.
- ÖZTUNA, Yılmaz: *Kânûni Sultan Süleyman*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, XI+163 s.
- ÖZTÜRK, Uğur: "Tezkire Niteliğinde Bir Şiir Mecmuası", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/1, Winter 2013, ss. 411-428.
- ÖZTÜRK, Uğur: "III. Murad'a Sunulmuş Üç Kaside: Kâmî, Nâli ve Mehmed Suûdî Efendi'nin Kasideleri", *Hikmet Akademik Edebiyat Dergisi*, Yıl 7, Sayı 14, s. 259-281.
- ÖZTÜRK, Uğur: *Mecmû'a-i Eş'âr (Muallim Cevdet K. 479) (İnceleme-Tenkitletli Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, VII+390 s.
- ÖZTÜRK, Zehra: *Mecmû'a-i Eş'âr (İnceleme-Metin)*: [Konya Bölge Yazma Eserler Ktp. 8340], Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2014, XI+313 s.
- PARMAKSIZOĞLU, İsmet: "Mecdî", *Türk Ansiklopedisi*, C. XXIII, ss. 350-351.
- PEREMECİ, Osman Nuri: *Edirne Tarihi*, Edirne ve Yöresi Eski Eserleri Sevenler Kurumu Yayınları, İstanbul 1939, 456+76 s.
- PERVÂNE b. ABDULLÂH: *Pervâne Bey Mecmuası*: Topkapı Sarayı Bağdat 406, Haz. Kamil Ali Gıyınas, Akademik Kitaplar, Eskisehir 2014, 3 C., 2976 s.

- POPOVA, İva: *İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY. 1000 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr 55b -120a (İnceleme- Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, VIII+105 s.
- RİYÂZÎ MEHMED EFENDİ: *Riyâzu 'ş-Şu'arâ (Tezkiretü 'ş-Şuara)*, Haz. Namık Açıkgoz, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı: e-kitap, 356 s.
- SEFERCİOĞLU, Nejat: "Nev'î", *TDVİA*, C. 33, 2007, ss. 52-54.
- SÂDİK: *Dîvân: [Sâdik Dîvânı (İnceleme-Metin)]*, Haz. Arif Sunal, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Bursa 2014, XI+815 s.
- Selikî: *On Altıncı Yüzyıl Şairi Selikî ve Şiirleri*, Haz. Ömer Zülfe, Edebiyat, Ankara 2006, 250 s.
- SEVİNÇLİ, Pervin: *955-982/1545-1574 Tarihli Osmanlı Beylerbeyi ve Sancakbeyleri Tevcih Defteri (563 nr.)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1994, XIII+153 s.
- SUCU, Ülkü: *Oğuz Ergeç Koleksiyonu Mecmûası (80b-150a İnceleme-Transkripsiyonlu Metin-Tıpkıbasım)*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü YL Tezi, Adana 2018, XII+714 s.
- ŞAHİN, Özlem: *Dîvân ve Halk Şiirlerinde Eleştiri Sazları Olan Hiciv ve Taşlamanın Örnekler ile Mukayesesi*, Sobiad, Yıl: 4, Sayı: 11, Haziran 2017, ss. 993-1011.
- ŞARLI, Mahmut: "Medîne-i Münevvere'deki Ârif Hikmet Bey Kütüphanesi'nde Bulunan Edebiyatla İlgili Türkçe Yazma Eserler", *İlmi Araştırmalar*, S. 11, 2001, ss. 99-112.
- ŞEMSEDDİN SÂMÎ: *Kâmûsu 'l-A'lâm*, Mihran Matbaası, 6 C., İstanbul 1898/1316, 4830 s.
- ŞEMSÎ-İ BAĞDÂDÎ: *Manzar-ı Ebrâr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fâzıl Ahmed Paşa 294.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ: *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*, Osedam, C. 2, İstanbul 2017, 591 s.
- ŞS. İstanbul TSMA. 186, vr. 82a-b.
- SEZGİN, Birgül: *Erzincan İl Halk Kütüphanesindeki 1492 Numaralı Nazire Mecmuası (İnceleme-Metin)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya 2015, XXXVI+562 s.
- ŞİVGİN, Hilal: *İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi Rev 240 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (60B-90A) (İnceleme-Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış YL Tezi, İstanbul 2021, VII+173 s.
- TAŞKÖPRÜLÜZÂDE AHMED EFENDİ: *eş-Şakâ'iku 'n-Nu'mâniyye fi Ulemâi 'd-Devleti 'l-Osmâniyye*, Haz. Ahmed Subhi Furat, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1985, IX+560+159 s.
- TAŞKÖPRÜLÜZÂDE AHMED EFENDİ: *eş-Şakâ'iku 'n-Nu'mâniyye fi Ulemâi 'd-Devleti 'l-Osmâniyye: [Osmanlı Âlimleri (Çeviri-Eleştirmeli Metin)]*, Haz.

- Muhammet Hekimoğlu, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yay. İstanbul 2019, 896 s.
- TILFARLIOĞLU, Musa: *Süleymaniye Kütüphanesi Ali Nihat Tarlan Bölümü 59 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr İsimli Şiir Mecmuası (71a-140b) (Çeviriyazılı, Tenkitli Metin)*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep 2011, IX+267 s.
- TUMAN, Mehmet Nâil: *Tuhfe-i Nâilî: Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri*, Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı, Bizim Büro Yayınları, 2 C., Ankara 2001, 99+176+1264 s.
- TURAN, Şerafettin: "Hoca Sâdeddin Efendi", *TDVİA*, C. 18, 1998, ss. 196-198.
- UBEYDÎ: *Dîvân: [Ubeydî Dîvânı (Metin ve İnceleme)]*, Haz. Ömer Aslan, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, XIX+765 s.
- UĞUR, Ahmet: *Mecdî Mehmed Efendi Hadâ'îku's-Şakâ'ik (290-430 Sayfalar Arası): (İnceleme-Çeviri yazı)*, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir 2014, XIX+499 s.
- VURAL, Emre: *Michigan Üniversitesi 356 Numaralı Şiir Mecmû'ası (İnceleme-Metin)*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü YL Tezi, Koceli 2013, VII+318 s.
- YAKÎNÎ: *Dîvân: [İnceleme-Metin ve Çeviri-Açıklamalar-Sözlük]*, Haz. Ömer Zülfe: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, E-kitap, Ankara 2009.
- YALÇIN, Ömer: *Mecmû'a-yı Eş'arın Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Kitaplığı 3849 Numarada (vr. 121b-156a) Metin ve İnceleme*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, VII+162 s.
- YAVUZ, Yusuf Şevki: "Tavâliu'l-Envâr", *TDVİA*, İstanbul 2011, 40. C., s. 180-181.
- YILMAZ, Ülkü: *İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi No: T 1532'de Kayıtlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin)*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dr. Tezi, Sivas 2018, XIII+1142 s.
- YİĞİT, Ahmet: "XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Edirne Kadınları ve Mühimme Defterlerine Göre Vazifeleri", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S. 1, C. 14, ss. 157-173.
- YÜCE, Nuri: "Abdullah Kestelî", *TDVİA*, C. 1, 1988, ss. 112-113.

Özel Adlar Dizini

-A-

- Abdurrahman Efendi (Kazasker): T.Kt. 16/1.
Mollâ Efendi: T.Kt. 17/1.
Ağa-zâde Efendi [(Mehmed) (öl. 993/1585)]: T.Kt. 32/1.
Ahî-zâde Efendi [(Mehmed) (öl. 989/1581)]: T.Kt. 35/4, T.Kt. 36/1.
Ahmed: bkz. Kadızâde Ahmed Şemseddîn.
Alaman: K. 10/16.
Allâh: K. 8/31, K. 9/29, K. 12/8, T.Kt. 26/1, T.Kt. 38/3.
Hudâ: K. 1/25, K. 6/16, K. 11/3, K. 13/1; 16, K. 14/3; G. 1/1-5, G. 82/4, G. 196/2, G. 198/4; Kt. 4/9, Kt. 10/1; T.Kt. 1/1,4, T.Kt. 2/2, T.Kt. 19^{Rubai}, T.Kt. 23/1, T.Kt. 26/6, T.Kt. 27/1,6, T.Kt. 34/1; Ek. 13/2.
Ali Şîr Nevâî: K. 5/17.
Anatolî: T.Kt. 36/3.
Arat (yer adı): K. 10/14.
Âsaf (Sokollu Mustafa Paşa için): K. 13/29.
Attâr / Ferîdüddîn Attâr: K. 9/15.
Aydın (yer adı): K. 10/24.
Âzer (Hz. İbrahim'in babası): G. 122/5.

-B-

- Bağdâd: G. 83/5.
Bahâüddinzâde (öl. 996/1588): T.Kt. 25/1.

- Beç (Viyana-Avusturya): K. 10/3.
Bostanzâde Mehmed Efendi (öl. 1006/1598): T.Kt. 13, T.Kt. 14.
Bû Bekr: bkz. Hz. Ebû Bekir.
Bû Cehl: bkz. Ebû Cehl.
Budîn: K. 10/15, K. 13/15.

-C-

- Cankurtaran (yer adı): K. 10/1.
Celâl: bkz. Celâlzâde Mustafa Çelebi.
Celâl: bkz. Manastırlı Celâl Bey.
Celâl Efendi: bkz. Manastırlı Celâl Bey.
Celâlî: bkz. Manastırlı Celâl Bey.
Celâlî Beg: bkz. Manastırlı Celâl Bey.
Celâlî Şâh: bkz. Manastırlı Celâl Bey.
Celâlzâde Mahmud Çelebi (öl. 1004/1596): K. 11/10.
Celâlzâde Mustafa Çelebi (öl. 975/1567): K. 2, K. 7, K. 11/18.
Nişancı Paşa: K. 2/11.
Cem / Cemşîd: K. 12/9, K. 13/13, G. 6/1, G. 69/2, G. 153/2, Mt. 8, T.Kt. 1/5,7, T.Kt. 2/3.
Cemşîd: K. 13/6, T.Kt. 5/2.
Ceyhûn: G. 96/3, G. 106/4.
Cibrîl: bkz. Cebrâil (as).

-Ç-

Çeh (Çek, yer adı): K. 10/10.
 Çelebi (?): T.Kt. 19^{Rubai}.
 Çigil (Türk Boyu): T.Kt. 39/1, Mf. 12,
 Mf. 20.
 Çîn: G. 65/2, G. 127/4, G. 153/2.
 Çivi-zâde (Mehmed) Efendi (öl. 995/1587):
 T.Kt. 24/1.
 Çorlu: K. 10/26.

-D-

Dârâ: K. 13/22, G. 9/5.
 Dâvûd (Hz. Dâvûd): G. 128/5.
 Dâvud-zâde: bkz. Karadâvudzâde Mus-
 tafa Efendi.
 Dâvudzâde Efendi: bkz. Karadâvudzâde
 Mustafa Efendi.

-E-

Ebû Cehil: K. 1/31.
 Edirne (Edrine): G. 167/1-5, T.Kt. 10,
 T.Kt. 32/1.
 Egri: K. 10/3, K. 13/18, G. 42/3.
 Emir Hüsrev Dihlevî: K. 5/15.
 Eyyûb (Hz. Eyüp): G. 119/1.

-F-

Fahr-i 'âlem: bkz. Hz. Muhammed.
 Fârûk: bkz. Hz. Ömer.
 Ferhâd: G. 67/1, G. 130/4, G. 149/1, G.
 196/4.
 Kûh-ken: G. 132/1.
 Ferîdüddîn Attâr: bkz. Attâr.
 Ferîdûn: K. 13/17.
 Fethislâm (yer adı): K. 10/15.
 Filvâr (yer adı): K. 10/19.

-G-

Gedik (yer adı): K. 10/21.
 Geresin (yer adı): K. 10/9.
 Gölvar (yer adı): K. 10/5.
Gülistân (Sadî-i Şîrâzî'nin eseri): K. 4/13.
 Gülşenî: bkz. İbrâhîm Gülşenî.

-H-

Habeş (Habeşistan): G. 96/2, G. 159/5.
 Hâfız (Hâfız-ı Şîrâzî): K. 11/11, K. 5/16.
 Hâmid Efendi (öl. 985/1577): T.Kt. 29/1.
 Hasan (Hz. Hasan): Ek. 34/1/5, Ek. 34/
 II/5, Ek. 34/III/5.
 Hasen (Hasan-ı Dihlevî): K. 5/17.
 Hâtem (Hâtim-i Tâî): K. 3/12-13.
 Hayder / Hayder-i Kerrâr: bkz. Hz. Ali.
 Hazret-i Pâşâ: bkz. Sokollu Mustafa Paşa.
 Hızır / Hızır: K. 12/24, Msm 2/IV/4, G.
 45/2, G. 116/3, G. 139/3, G. 160/2,
 G. 189/4.
 Hudâ: bkz. Allâh.
 Humâyûn (Humâyûn-ı İsferyâyî): K.
 5/17, K. 9/15.
 Husrev: bkz. Emir Hüsrev Dihlevî.
 Husrev (Pervîz): K. 11/11.
 Hz. 'Ali: K. 1/2.
 Hayder: Ek. 13/3, Ek. 34/1/5, Ek. 34/II/5,
 Ek. 34/III/5.
 Hayder-i Kerrâr: K. 1/2.
 Hz. Cebrâ'il / Cibrîl (as): G. 65/2, G.
 74/3, G. 195/4.
 Nâmûs-ı Ekber: G. 31/4.
 Rûh-ı kudsî: T.Kt. 23/4.
 Surûş: K. 1/3.
 Hz. Ebû Bekir: K. 1/2.
 Yâr-ı gâr: K. 1/30.
 Hz. Îsâ / İsi: K. 13/3, G. 80/5, G. 92/1.
 Mesihâ: K. 7/2; G. 117/3; G. 136/3.
 Hz. Meryem: G. 117/3.

Hz. Muhammed: K. 1/37.
 Ahmed: T.Kt. 11/4.
 Ahmed-i Muhtâr: K. 4/6, K. 14/1.
 Fahr-i 'âlem: G. 2/3.
 Mustafâ: G. 2/1.
 Resûl: T.Kt. 4^{diğer}.
 Hz. Mûsâ: K. 4/7, K. 14/2.
 Hz. Nûh: K. 1/6, G. 129/5.
 Hz. Osman: K. 1/2.
 Hz. Ömer (Fârûk): K. 1/2.
 Hz. Süleyman: G. 6/5, G. 104/5, G. 197/3;
 Ek. 7/1,
 Hz. Ya'kûb: Ek. 35/II/2.
 Hz. Yûsuf: K. 4/1; G. 64/5, G. 91/4, G.
 147/3, G. 181/1, G. 184/5; Ek. 35/II/1.

-I-

İsfahân: G. 124/3, Ek. 7/3.

-İ-

İbn Yemîn: K. 5/15, K. 9/16.
 İbrâhîm Gülşenî [öl. 940/1534]: G. 52/5.
 İlok (yer adı): K. 10/2.
 İskender: Ek. 35/III/4.
 İstanbul: T.Kt. 28/1,4.
 İvâz Efendi [öl. 994/1586]: T.Kt. 28.

-K-

Kadı-zâde Ahmed Şemseddîn: K. 6/15, K.
 8/11, T.Kt. 15.
 Kâf Efendi [Kâf Ahmed Çelebi (öl.
 965/1557)]: T.Kt. 7.
 Kalkandelen (yer adı): K. 10/19.
 Kanijeli Siyâvuş Paşa (öl. 1011/1602): K. 14.
 Kaposvar (yer adı): K. 10/13.
 Karadâvudzâde Mustafâ (975/1567): T.Kt.
 11, T.Kt. 12.
 Karakan (yer adı): K. 10/22.

Karaman: G. 165/1.
 Karamanî Mehmed Efendi: K. 1/5.
 Kânûnî Sultan Süleyman: T.Kt. 1/1, T.Kt.
 3/1, Ek. 37/1.
 Kârûn: G. 138/1.
 Kâsım-ı Envâr: K. 5/16, K. 11/12, Msm
 2/III/2.
 Kâtîb: K. 9/16.
 Kaya Bey [Turak Çelebi'nin kardeşi]:
 Ek. 1/1-5.
 Kays: bkz. Mecnûn.
 Ka'be: K. 1/4, G. 10/2, K. 10/29, K.
 13/29; G. 96/2.
 Kelîm: bkz. Hz. Musa.
 Kızılelma (yer adı): K. 10/4.
 Komaran (yer adı): K. 10/18.
 Kopan (yer adı): K. 10/9, K. 10/24.
 Köpri (yer adı): Kt. 3/3,7.
 Kûh-ken: bkz. Ferhâd.
Kur'an-ı Kerim: G. 2/2, G. 116/2; T.Kt. 26/5.

-L-

Leylâ / Leylî: G. 68/4, G. 96/1, G. 134/3,
 G. 135/1,2, G. 138/3, G. 148/1, Mt. 2,
 Mt. 5; Ek. 26/1.

-M-

Mahmûd: bkz. Celâlzâde Mahmud Çelebi.
 Mâlik b. Dînâr: K. 4/8, K. 14/6.
 Mâlûlzâde Nakîb Mehmed Efendi'nin [öl.
 993/1585]: T.Kt. 34.
 Manastırlı Celâl Bey (öl. 982/1574?):
 K. 5, K. 9.
 Celâl: K. 12/11.
 Celâl Efendi: K. 9/13.
 Celâlî: G. 76/4.
 Celâlî Beg: K. 5/14.
 Celâlî Şâh: G. 76/4.
 Mîr Celâl: T.Kt. 22/1.

Manav Balüm [İvâz Efendi [öl. 994/1586]]: T.Kt. 28/1;4.
 Mâni (Budizm): K. 5/18, K. 11/11, G. 65/2.
 Mansûr: K. 14/4; G. 91/2.
 Mecdî: K. 1/35, K. 3/14, K. 4/30, K. 5/29, K. 6/24, K. 7/29, K. 8/30, K. 9/27, K. 10/22, K. 11/25, K. 12/22, K. 13/29, K. 14/25, Msm 1/V/1, Msm 2/V/3, Msm 3/V/4, Gazeller. 1-202/5 [Sadece 93, 137, 185, 196. gazelerde mahlas 6. beyittedir.]; Kt. 3/10, Kt. 4/2, Kt. 5/1, Kt. 6/2, Kt. 7/1, Kt. 13/1; T.Kt. 1/7, T.Kt. 3/4, T.Kt. 4/3, T.Kt. 5/5, T.Kt. 6/3, T.Kt. 7/3, T.Kt. 10/5, T.Kt. 11/5, T.Kt. 12/3, T.Kt. 13/3, T.Kt. 14/3, T.Kt. 17/5, T.Kt. 21/6, T.Kt. 22/3, T.Kt. 24/5, T.Kt. 26/9, T.Kt. 27/6, T.Kt. 29/3, T.Kt. 30/4, T.Kt. 31/3, T.Kt. 32/3, T.Kt. 34/3, T.Kt. 35/3, T.Kt. 37/5, T.Kt. 39/6; Ek. 1/5, Ek. 2/6, Ek. 3/6, Ek. 4/5, Ek. 5/5, Ek. 6/5, Ek. 7/5, Ek. 8/5, Ek. 9/5, Ek. 10/5, Ek. 11/5, Ek. 12/5, Ek. 13/5, G. 14/5, Ek. 34/III/3, Ek. 35/V/1, Ek. 37/1.
 Mecnûn: G. 42/3, G. 68/5, G. 96/1-4, G. 106/3, G. 109/3, G. 135/1, G. 138/3, G. 147/4, G. 148/1, G. 197/1-5; Mt. 2, Mt. 5.
 Kays: G. 35/3, G. 67/1, G. 118/2, G. 132/1, G. 135/2, G. 196/4; T.Kt. 39/3; Ek. 26/1.
 Medîne: T.Kt. 12/1.
 Mehemed: bkz. Karamânî Mehmed Efendi.
 Mehemed (?): T.Kt. 20/3.
 Mehemed Beg (Pojeğa Sancakbeyi): T.Kt. 8/3, T.Kt. 9/2, T.Kt. 23/1.
 Meryem: bkz. Hz. Meryem.
 Mesîhâ: bkz. Hz. İsa.
 Mısır: K. 4/1, K. 10/28, G. 64/5.
 Mîr Celâl: bkz. Manastırlı Celâl Bey.
 Mollâ Efendi: bkz. Abdurrahman Efendi (Kazasker).
 Muhammed: bkz. Hz. Muhammed.

Murâd [Sultân III. Murâd]: T.Kt. 4, T.Kt. 5/5, T.Kt. 6/1.
 Mûsâ: bkz. Hz. Mûsâ.
 Mustafa: bkz. Hz. Muhammed.
 Mustafa: bkz. Karadâvudzâde Mustafâ.
 Mustafa: bkz. Sokollu Mustafa Paşa.
 Müftûzâde Ahmed Çelebi (?): T.Kt. 38/1.

-N-

Nâmûs-ı Ekber: bkz. Hz. Cebrail.
 Nemçe (yer adı): K. 10/2.
 Nevâyî: bkz. Ali Şîr Nevâyî.
 Nîl (nehir Adı): G. 96/3.
 Niş (yer adı): K. 10/27.
 Nişancı Paşa: bkz. Celalzâde Mustafa Çelebi.
 Nûh (Hz.): Hz. Nûh.
 Nûşîn-revân: K. 4/14.

-O-

Orhan [Kânûnî Şehzâdesi (?): T.Kt. 27, T.Kt. 30.
 Osmân: bkz. Hz. Osman.
 Osmâniyân: T.Kt. 1/1.

-Ö-

Ösek (Osijek) (yer adı): K. 10/18.

-P-

Pervîz Abdullâh Efendi [öl. 987/1579]: T.Kt. 31. T.Kt. 33, T.Kt. 37.
 Pesprim (yer adı): K. 10/12.
 Peşte (yer adı): K. 10/7.
 Pojeğa (yer adı): T.Kt. 8/4, T.Kt. 9/2.

-R-

Rahmî: Ek. 35.
 Resul: bkz. Hz. Muhammed.
 Rûh-ı kudsî: bkz. Hz. Cebrâ'il.

Rûm: G. 43/5.
 Rum-ili: K. 7/9, T.Kt. 14/2, T.Kt. 17/2, T.Kt. 24/2.
 Rûşenî: Dede Ömer Rûşenî: K. 14/6.
 Rûşenî: G. 141/2.
 Rüstem: K. 13/19.

-S-

Sa'd b. Ebû Vakkas [ö. 55/675]: G. 81/2.
 Sâmîrî: K. 14/22, G. 30/3, G. 43/2.
 Saray(bosna): K. 10/8.
 Seksar: K. 10/11.
 Selîm [Sultan II. Selim]: T.Kt. 1;5;7, T.Kt. 2/3.
 Selîm [Sultan II. Selim]: Ek. 36/1, Ek. 37/1.
 Seyyid-i Gâzî: Seyyid Battal Gazi. K. 13/22.
 Sidre: T.Kt. 20/2.
 Sikender: bkz. İskender.
 Siyâvuş: Kanijeli Siyâvuş Paşa K. 14/10.
 Sofya: K. 10/23.
 Sokollu Mustafâ Paşa: K. 13/15, K. 13/16.
 Surûş: bkz. Cebrail (as).
 Sübha-i ebrâr (Molla Câmî'nin *Sübhâtü'l-Ebrâr*'ı): K. 12/17.
 Süleymân: bkz. Hz. Süleyman.
 Süleymân: bkz. Kânûnî Sultan Süleyman.
 Sümbül Sinan (öl. 936/1529): G. 52/5.

-Ş-

Şâm: K. 10/25, T.Kt. 7/1.
 Şeh-süvâroğlı: Kt. 8/1.
 Şîrîn: G. 130/4.

-T-

Tabakât / Tabakâtü'l-Memâlik: K. 11/18.
 Tata (yer adı): K. 10/12.
 Tâtâr: K. 1/18; G. 91/5.
 Tımışvar (yer adı): K. 10/2.
 Tire (yer adı): K. 10/22.

Tunca (nehir adı): G. 167/3.
 Tûr-ı Sînâ (Sînâ dağı): G. 1/3, K. 4/7, K. 14/3.
 Türk-i Çigil: Mf. 12, Mf. 20.

-U-

Uzunköprü: bkz. Köpri.

-V-

Vakkâs: bkz. Sa'd b. Ebû Vakkas.
 Varadîn (yer adı): K. 10/17.

-Y-

Yahyâ Beg (Taşlıcalı): T.Kt. 10/1.
 Yahyâ Beg Mescidi: T.Kt. 10.
 Yakînî: T.Kt. 18/1,3.
 Yâkût / Yâkût el-Musta'smî: G. 4/3, G. 83/2.
 Yanık (yer adı): K. 10/4. K. 10/20.
 Yanikkale (yer adı): K. 10/5.
 Yâr-ı gâr: bkz. Hz. Ebu Bekir.
 Yazbir (yer adı): K. 10/6.
 Ya'kûb: bkz. Hz. Yakub.
 Yenibazar (yer adı): K. 10/8.
 Yûsuf: bkz. Hz. Yûsuf.

-Z-

Zahîr-i Faryâbî (öl. 598/1201): K. 5/15, K. 9/16, K. 11/11, Msm 2/III/1.
 Zengibâr: G. 78/2.
 Zü'n-nûn [Zünûn b. Habeşî]: G. 96/2, G. 138/2.
 Züleyhâ / Zelihâ: K. 4/1.

DÎVÂN

Edirneli Mecdî, XVI. asrın âlim kimliğiyle tebarüz etmiş şairlerindendir. Kânûnî Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murad dönemlerini idrak eden Mecdî, daha ziyade *Hadâ'iku's-Şakâ'ik adlı Şakâ'ik* tercümesiyle şöhret bulmuştur. Mecmualara aksettği kadarıyla şiirleri hakkında bilgi sahibi olunan Mecdî'nin, bugüne kadar gün yüzüne çıkmamış bir *Dîvân*'ı vardır. Edirneli Mecdî *Dîvân*'ının neşrinin amaçlandığı bu çalışmada; şairin hayatı, eserleri ve edebî kişiliği genişçe ele alınmıştır. Ayrıca Mecdî'nin şiirleri, şekil ve muhteva açısından değerlendirilmiştir. Mecdî'nin *Divan*'ındaki kaside ve tarih manzumelerinden hareketle şairin biyografisine ve etrafındaki dünyaya dair detaylar sunulmuştur. Son olarak *Dîvân* ile mecmualardan hareketle oluşturulan *Divan Dışında Kalan Şiirleri*'nin tenkitli metni hazırlanmış ve dil içi çevirilerine yer verilmiştir. Bu çalışmayla birlikte, XVI. asrın önemli bir şairinin bilinmeyen divanı klasik Türk edebiyatı literatürüne kazandırılarak bu alanda çalışanların istifadesine sunulmuştur.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-8371-74-1

9 786258 371741